

KULTURA **Autorkom**

Žene bez muda

Nije slučajno što je George Orwell napisao slavni esej o jezičnoj dekadenciji »Politika i engleski jezik« 1946. godine, na kraju Drugoga svjetskog rata. Kao i ostatak svijeta, upravo je izašao iz razdoblja zatupljujućih političkih eufemizama lijevice i desnice koji su trebali, kako on kaže, »obraniti neobranljivo«: »ispravljanje granica« (pljačka imovine milijuna ljudi koji su protjerani bez ičega), »uklanjanje nepouzdanih elemenata« (masovna zatočnja u Sibiru i umorstva) i tako dalje. Po njegovu mišljenju, takav neprecizan jezik – koji uvijek želi nešto sakriti, nikad razjasniti ili riješiti – doveo je do drugih prijestupa koji su postigli istu stvar, »kvarenje misli putem jezika«: okoštale metafore, jezični otpad (zašto reći jednu riječ kad se može reći deset?), pretenciozna retorika, te korištenje besmislenih političkih riječi kao što su tolerancija, sloboda, pravda i univerzalne vrijednosti uz pretpostavku da ih cijeli svijet shvaća na isti način, kao i podivljali eufemizmi na sve strane.

»Politički korektan« jezik i njegov sustav eufemizama već su godinama omiljeni predmet šala u Sjedinjenim Državama. Uzmimo, primjerice, američke izraze »drukčije građen« (umjesto preciznijeg izraza »debeo«), »gej« (što je zapravo dijalektalni izraz iz 18. stoljeća koji je izvorno označavao prostituciju ili preva-

JULIENNE BUŠIĆ

ranite), ...
»gravitacijski izazvan« za invalide. Zar preti osoba lakše prihvaća svoje tijelo ili homoseksualac trpi manje diskriminacije zbog tih jezičnih eufemizama? Može li »gravitacijski izazvan« čovjek odjednom iskočiti iz invalidskih kolica? Što reći na to da je 1988. časopis *New England Journal of Medicine* objavio prilog koji nas savjetuje da mrtvaca nazivamo »neživom osobom«? (Taj je primjer istaknuo Robert Hughes u knjizi »Kultura tuženja«, bestselleru *New York Timesa*.) Je li mrtvac zbog toga manje mrtav?

Slične se kritike upućuju feminističkom ustrajavanju na spolno određenim riječima, npr. »nositeljica« (to se pitanje pojavilo na zadnjim izborima u Hrvatskoj). Hoće li te riječi promijeniti stvarnost, povećati postotak žena u politici ili im zajamčiti jednaku plaću za jednak rad? Hoće li žene koje odluče ostati kod kuće i odgajati djecu dobiti veće dječje doplatke?

Može li riječ »nositeljica« kazniti muškarce koji zlostavljaju suprugu ili partnericu, spriječiti ih da ne postanu istaknuti političari ili medijske zvijezde, umjesto osuđenika i društvenih otpadnika? Naravno da ne može. Ali ovdje se stvarnost barem ne pokušava sakriti, nego naglasiti: ne postoji samo jedan nego dva spola, razdvojena i različita.

Teži je zadatak osigurati da se na tome ne zasnivaju negativne pretpostavke o nečijim političkim, književnim i drugim sposobnostima, s obzirom da je Norman Mailer ne tako davno rekao: »Žene ne znaju pisati jer nemaju muda.«